

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 26 april 2019

Mål nr

Ö 3574-18

PARTER

Klagande

1. LB

2. CS

Motpart

Länsstyrelsen i Stockholms län

Box 22067

104 22 Stockholm

Ombud: Juristen JA

Samma adress

SAKEN

Entledigande av styrelseledamöter i stiftelse

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2018-07-02 i mål ÖÄ 2504-18

Dok.Id 160203

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

LB och CS har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja beslutet att entlediga dem från uppdraget som styrelseledamöter i Stiftelsen Ratzingers minnesfond.

Länsstyrelsen har motsatt sig yrkandet.

SKÄL

Vad målet i Högsta domstolen gäller

1. Frågan är om två styrelseledamöter i en stiftelse ska entledigas från sina uppdrag, bl.a. på grund av vissa åtgärder som de har vidtagit med en fastighet som tillhörde stiftelsen. Målet väcker frågor om vad som utgör jäv för styrelseledamöter i en stiftelse och när en domstol kan entlediga ledamöter på grund av att de har misskött sina uppdrag i stiftelselagens (1994:1220) mening.

Bakgrund

Stiftelsen

2. Stiftelsen Ratzingers minnesfond bildades efter ett testamentariskt förordnande av HR, som avled 2005. Stiftelsens ändamål är att ur avkastningen från stiftelseegendomen dels utge vissa belopp till en särskilt angiven person, dels främja vissa välgörande ändamål. Styrelseledamöter i stiftelsen skulle enligt förordnandet vara advokaterna LB och CS, som tidigare lämnat juridiskt biträde åt HR.

3. Styrelsen – som fram till december 2017 bestod enbart av LB och CS – beslutade att ledamöterna var för sig skulle ha rätt att teckna stiftelsens firma.

4. Genom arvskifte 2005 tillfördes stiftelsen bl.a. fastigheten Snöklockan 5 på Västmannagatan i Stockholm. I fastigheten fanns 19 hyreslägenheter samt lokaler där det bedrevs hotellverksamhet.

Åtgärder avseende fastigheten

5. Stiftelsen lät, främst under åren 2005–2011, renovera fastigheten med användning huvudsakligen av extern finansiering. Därigenom skapades såväl ytterligare uthyrningsbar lokalyta som bostadsyta.

6. År 2013 tecknade CS för stiftelsen tre olika hyreskontrakt; ett med LB och ett vardera med en son och en dotter till LB. LB medverkade inte i stiftelsens beslut att teckna dessa avtal.

7. Året därpå lånade LB (initialt genom bolag) och CS ut 500 000 kr vardera till stiftelsen.

8. Ett antal bostadshyresgäster bildade i februari 2015 en bostadsrättsförening som anmälde intresse att förvärva fastigheten för ombildning till bostadsrätt. Föreningens styrelse utgjordes av CS (som var hyresgäst sedan 2003), LB och en tredje person. Ledamöterna tecknade föreningens firma var för sig.

9. LB tecknade därefter för stiftelsen två hyreskontrakt, ett med CS dotter och ett med hans styvdotter. Han tecknade vidare ett hyreskontrakt med en kollega på sin advokatbyrå och ett med en advokatbyråkollega till CS, medan CS tecknade ett hyreskontrakt med LB:s sambo. LB medverkade inte i stiftelsens beslut om de avtal som CS tecknade och vice versa.

10. Under 2016 genomförde stiftelsen en tredimensionell fastighetsbildning i syfte att avstycka den del av fastigheten som innehöll lokaler. Enligt LB och CS skulle bostadsdelen avyttras för att på så sätt förbättra stiftelsens ekonomi och därigenom främja stiftelsens ändamål.

11. Stiftelsen anskaffade sedan ett aktiebolag. CS och LB utsågs till styrelseledamöter i bolaget. De tecknade aktiebolagets firma var för sig.

12. Sedan länsstyrelsen, som tillsynsmyndighet, förklarat sig inte ha något att erinra mot att stiftelsen överlät bostadsdelen genomfördes en avstyckning. Stiftelsen, genom LB, sålde därefter den fastighet som innehöll bostäderna till det aktiebolag som stiftelsen anskaffat. Köpet transporterades, genom LB, till bostadsrättsföreningen, företrädd av CS och den tredje styrelseledamoten. I samband därmed sålde stiftelsen, genom LB, aktiebolaget till bostadsrättsföreningen.

13. I tiden därefter har stiftelsen lånat ut pengar till dels bostadsrättsföreningen, dels två av föreningens medlemmar.

Länsstyrelsens och domstolarnas handläggning

14. Länsstyrelsen entledigade i december 2017 interimistiskt LB och CS som styrelseledamöter i stiftelsen och ansökte samtidigt vid tingsrätten om att de skulle entledigas.

15. Länsstyrelsen anförde sammanfattningsvis följande. LB och CS har handlagt frågor i strid med jävsbestämmelsen i 2 kap. 14 § stiftelselagen. De har tillgodosett sina egna intressen, direkt men även genom närstående. Vidare har de i strid med 2 kap. 6 § stiftelselagen lånat ut stiftelsens medel till bostadsrättsföreningen. De har därmed brutit mot de allmänna omsorgs-, vård- och lojalitetsplikterna.

16. LB och CS bestred att de hade misskött sina uppdrag och motsatte sig entledigande.

17. Enligt tingsrätten hade LB och CS åsidosatt jävsbestämmelsen; deras agerande utgjorde sådan allvarlig misskötsamhet som i sig var grund för

entledigande. Tingsrätten biföll länsstyrelsens ansökan. Hovrätten har fastställt beslutet.

Rättsliga utgångspunkter

Entledigande

18. Den som är styrelseledamot i en stiftelse har ett förtroendeuppdrag. Om inte annat följer av stiftelseförordnandet är det styrelsen som entledigar ledamöter (se 2 kap. 9 § första stycket stiftelselagen). En styrelseledamots eget intresse av att få fullfölja styrelseuppdraget saknar i sig betydelse vid bedömningen av om ett entledigande ska ske. (Jfr prop. 1993/94:9 s. 81.)

19. En domstol kan entlediga en styrelseledamot som har misskött sitt uppdrag. Ett sådant entledigande kan vara tidsbegränsat. Länsstyrelsen som tillsynsmyndighet får ansöka om entledigande och även fatta interimistiskt beslut. (Se 9 kap. 6 §.)

20. Att tillsynsmyndigheten har tillagts sådana befogenheter ska ses mot bakgrund av att en stiftelse varken har ägare eller medlemmar som kan övervaka eller ingripa mot styrelsens förvaltning. Regleringen syftar till att säkerställa och trygga stiftelsens möjligheter att verka för sitt ändamål. Det har betydelse för befintliga stiftelsebildningar men även för att upprätthålla tilltron till stiftelseinstitutet som sådant och därmed för viljan att göra nya förordnanden och donationer, t.ex. för allmännyttiga ändamål. (Se a. prop. s. 48.)

Bedömningsgrunder

21. Stiftelselagens regler om entledigande anger inte mer än att uppdraget ska ha missköts och innehåller inte några närmare hållpunkter för domstolens prövning. Att döma av lagmotiven krävs det att misskötsamheten är på något sätt kvalificerad. Det kan exempelvis vara fråga om ett förfarande som är

brottsligt, om överträdelser av föreskrifter som är centrala eller om återkommande och långvariga åsidosättanden. Det ska kunna vägas in också om överträdelserna kan leda till en större ekonomisk skada. Vad som åsyftats får antas vara att det ska göras en allsidig bedömning med utgångspunkt från styrelseledamotens uppgifter, rent allmänt och i den särskilda stiftelsen. Det ska därför vara möjligt att ta hänsyn till sådant som om styrelseledamotens handlande eller underlåtenhet har berott på uppsåt eller oaktsamhet och vilka följder en överträdelse kan få för stiftelsen. (Jfr a. prop. s. 124 och 203 f.)

22. Det är inte möjligt att ange mer bestämda eller preciserade kriterier för när ett entledigande ska kunna ske genom beslut av domstol. Bedömningen blir därför beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. (Se a. prop. s. 203.) Utgångspunkten för bedömningen bör vara att en styrelseledamot ska kunna entledigas när han eller hon genom sitt handlande eller sin underlåtenhet på objektiva grunder har visat sig vara olämplig för uppdraget.

23. Även om det måste göras en bedömning utifrån det enskilda fallet, får föreskrifter om styrelseledamöternas befogenhet och om jäv typiskt sett räknas till det centrala området. Överträdelser av sådana föreskrifter får därför särskild betydelse vid bedömningen av om styrelseledamöter har misskött sina uppdrag.

Närmare om intressekonflikter

24. I 2 kap. 14 § stiftelselagen finns bestämmelser om jäv. En styrelseledamot får inte handlägga eller delta i styrelsens beslut beträffande frågor som rör avtal eller andra rättshandlingar mellan styrelseledamoten och stiftelsen. En styrelseledamot får inte heller handlägga eller delta i styrelsens beslut beträffande frågor om avtal eller andra rättshandlingar mellan stiftelsen och tredje man, t.ex. en närstående, om styrelseledamoten i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot stiftelsens. Jävsbestämmelserna

omfattar även en särskild företrädare som har utsetts av styrelsen, t.ex. en styrelseledamot som är ensam firmatecknare.

25. Om en styrelseledamot är förhindrad att delta i beslut på grund av jäv kan det medföra att styrelsen inte är beslutför (se 2 kap. 12 § jämförd med 14 §). En styrelse som inte är beslutför kan inte heller ge befogenhet till någon att företräda stiftelsen gentemot tredje man. Styrelsen kan i dessa fall begära att tillsynsmyndigheten förordnar en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe (2 kap. 14 § andra stycket).

26. Om en stiftelse ingår avtal och då företräds av en styrelseledamot som har en ekonomisk intressegemenskap med motparten föreligger en intressekonflikt (jfr Carl Hemström, *Stiftelsernas rättsliga ställning*, 2 uppl. 2010, s. 55 f.). Det gäller oavsett om det kan hävdas att avtalet gynnat båda parter. Någon faktisk inverkan av intressekonflikten behöver alltså inte påvisas (jfr Rolf Dotevall, *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, 3 uppl. 2017, s. 153 f.). För att rättsverkningar på grund av jäv ska utlösas krävs emellertid att ledamotens eget intresse i saken är väsentligt, d.v.s. är kvalificerat på ett sådant sätt att det är ägnat att kunna påverka ledamoten i sak i en fråga av betydelse för stiftelsen.

Bedömningen i detta fall

27. LB och CS har i samråd beslutat att genom stiftelsens bolag sälja fastigheten med bostäder till bostadsrättsföreningen och därefter sälja bolaget till föreningen. De har uppgett att de har gjort detta i stiftelsens intresse. Det är emellertid uppenbart att de också har haft ett väsentligt egenintresse i försäljningen.

28. Med sitt agerande har de åsidosatt bestämmelserna om jäv (2 kap. 14 § första stycket andra meningen stiftelselagen). De har på grund av sina och sina

närståendes medlemskap i bostadsrättsföreningen haft ett väsentligt egenintresse som kunnat inverka på avtalsvillkoren i sak, bl.a. köpeskillingen. Ärendet hade stor betydelse för stiftelsen. Det var därmed särskilt angeläget för stiftelsen att det inte uppstod någon intressekonflikt. Styrelsen skulle ha vidtagit den förhållandevis enkla åtgärden att ansöka om att tillsynsmyndigheten utsåg en god man att företräda stiftelsen. Genom en sådan ansökan skulle styrelsen ha säkerställt att stiftelsens intressen inte sattes i andra hand och att stiftelsens försäljning, om den kommit till stånd enligt villkor som den gode mannen godtagit, genomförts i behörig ordning.

29. LB:s och CS:s agerande har rört frågor av stor betydelse för stiftelsen. Agerandet har inneburit att centrala föreskrifter satts åt sidan och har medfört risk för skada för stiftelsen. Redan detta innebar en sådan misskötsamhet att LB och CS bör entledigas från sina respektive styrelseuppdrag i stiftelsen.

30. Härtill kommer följande. LB och CS har visserligen var för sig varit behöriga att teckna hyresavtal för stiftelsen. Någon befogenhet att teckna sådana avtal har emellertid inte funnits, eftersom de förklarat att den ene inte medverkat i beslutet när den andre tecknade avtalen. De lade därmed grunden till det som kom att bli direkta ekonomiska intressen i den bostadsrättsförening som de medverkade till att bilda och som skaffade sig en rätt att i första hand köpa fastigheten med hyreslägenheterna. Deras agerande i bostadsrättsföreningen skapade en tydlig intressekonflikt i relation till stiftelsen.

31. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre,
Ingemar Persson, Stefan Johansson och Eric M. Runesson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Anna Eberstål